

בישול גוי לצורך חולה שאב"ס, ואם מותר לברי במוצ"ש סי' שכח' סי"ט

- יש שני ענינים כאן שיש לברר כאן, ראשון אם מותר בישול גוי עבור חולה שאין בו סכנה בשבת, ואם כן האם מאכל זה הותר גם לברי במוצ"ש או רק הותר לחולה בשעת חוליו.

אם מותר בישול גוי לחולה שאין בו סכנה

- **ב"י** (סי' שכח' סי"ט) [נמצאה בסוף הסימן].
- **שו"ע** (לא לראות עיין משנה ברורה).

אם מותר לברי במוצ"ש

- **ב"י** (יו"ד סי' קיג' ס"ז, וז"ל "כתב הרא"ה (בדה"ב ב"ג ש"ז צד.) גוי שבא לבשל לחולה בשבת מותר לבריא במוצאי שבת וליכא משום בישולי גוים ומשום חתנות דכל כי הא היכירא איכא".
- **רמ"א** (יו"ד סי' קיג' ס"ז).
- **ט"ז** (שם ס"ק טו').
- **שו"ע** סי' שיח' ס"ב (להתמקד רק במה שציינת), **ומשנ"ב** שם ס"ק יד'.
- **משנ"ב** (על סי' שכח' סי"ט).
- ולכא' מצינו סתירה בדעת המשנ"ב, דבסי' שיח' פירש דברי הרמ"א שמותר לברי במוצ"ש, ובסי' שכח' פסק כדעת הרשב"א שאסור לברי במוצ"ש?
- **משנ"ב דירשו** (סי' שכח' הערה 68, מתחילה עד "ובשונה הלכות").
- **ספר מכתבי חפץ חיים** (עמ' 42-43 ד"ה "ובהותי מפוסח" עד "לפעמים אני חושב").

הוא דמאי איריא של גוי אפילו אם היא [1] של ישראל נמי אסור
 להא צישולי גוים אפילו צמידי לישראל אסור [בדק הבית] וכתב רבינו
 ירוחם (נט"ו ח"ה קלו.) ויש שמסירים השמנונית מהפת ואוכלים השאר וראשון
 נראה עיקר עכ"ל [עוד כאן:] וכן ירקות הנאכלין כמות שהן
 חייין ובשלין עם בשר אסורים
 וכו'. כ"כ הרשב"א צמורת הצית
 (הקלר טו):

פז וכתב הרשב"א וכן כלים
 שבשלו בהם גוים דברים
 שיש בהם משום בישולי גוים
 אסורים וכו'. ז"ל הרשב"א צמורת
 הצית הארוך (ש ע"ג) ולענין כלים

שצטל צהם הגוי לפנינו דבר שיש בו משום צישולי גוים מסתברא
 שצריכין הכשר לכל שאסוריהו חכמים פליטתו לב[כמובן] דהא אפילו
 שמו של גיד דאינו אלא ממנהג קדושים (כדאימא בחולין פג.) אסור
 מערובתו צין צמערובת צין צירו ורובו וכן כל איסורין של דצריהם
 כחל וגבינה של גוים וטעמא דכל שאסוריהו חכמים כעין דלורייתא
 אסרו (פסחים ל:.) והלכך צריך לג[בשפחות שלנו שרגילות לצטל לעצמן
 צקדרה שלנו שיניח ישראל ע"ג האש או שיהפך קודם שיגיע למאכל
 צן דרוסאי דאי לא הקדירה שנתצטל זה והקערה שנתצטל זה אסורה
 דכל שהמאכל אסור הכלים שצטלו ממנו אסורים אם של חרס יצור
 ואם של כלי שטף יגעיל כדרך כלים שצטלו מן האיסורין וכ"כ הרב
 צעל התרומה (סי' כו ד"ה והא דאמרן) פנאדיש של דגים שאפה גוי

צלא דגים אין כאן איסור למי שנוהג היתר צפת של גוי מכל מקום
 כיון שהדגים נאסרים משום צישולי גוים ומקודם שנצטל צפת היה נאסר
 השומן כשהיה צעין הלכך לאחר שנצטל צפת גם הפת אסור משום
 איסור שלקות וכן צהגתה מיימוני פ' כתב צפטיד"א של גוים שאפו

כט[גוים וכן כתב סמ"ק צסימן ר"ו
 ואוליין מפת של גוים שיש בו צינים
 ואין לחוש לצישולי גוים מפני הצנים
 כי הקמח עיקר אחרי שנתערבו ואין
 צעין אצל צפטיד"א של דגים של
 גוים ודאי אסור כך היא גירסת
 סמ"ק י"ד וכתב ע"ז הר"ר פרך
 צהגה"ה (שם אות ג) דנאסר משום

השמנונית שהוא צעין דנאסר משום צישולי גוים ומשום שלקות דהיי
 דהתירו פת של גוים שלקות לא התירו ואף כי חור השמנונית ונצטל
 צעיקה אין להתיר העיסה משום דקימחא עיקר כיון שנאסר השומן
 צעודו צעין קודם שנצטל ולא דמי לצובליא"ש דהתם נאפה הכל צימד
 צנים צמערובת העיסה לפיכך צייך לומר התם קימחא עיקר. והוראה
 זו דפצטיד"א של דגים דפרישית לא שייכא כי אם בשל גוים כגון
 שהעיסה והדגים של גוים דפצטיד"א והגים של ישראל היו צלאו
 הכי יש לאסור מפני שצריך להכשיר התנור צקיסם ואם לא הכשירוהו
 צקיסם אפילו הפצטיד"א עצמה אסורה צלא צליעת שום שומן דגים
 דהיי דהתירו פת של גוים מכל מקום פת של ישראל שאפה הגוי
 צלא הכשר התנור אסור עכ"ל. והשתא לפי זה יש להקשות אמה
 צכתבו המרדכי (חולין פ"ג סי' תרמ) והרא"ש (חולין פ"ג סי' סא)

הוראה זו צפטיד"א של ישראל של דגים שאפה גוי איצרא צצמוספות (חולין פד. ד"ה סימנין) וצספר התרומה (סי' כו ד"ה והא דאמרן) וצמ"ג
 (לאין קלז מד סוף ע"ג) כתב צתם פצטיד"א של דגים שאפאו גוי ואפער לפרש דצטל גוי קאמר וכ"כ הרשב"א והר"ן צתם אצל להרא"ש
 והמרדכי צכתבו פצטיד"א של ישראל קשיא ממה נפשך אי צציר ישראל תחוי אי נמי הכשיר התנור אם כן אין כאן איסור צישולי גוים
 כל עיקר ואי לא צציר ישראל הכשר אם כן צלא דגים נמי איכא צעיקה של ישראל משום צישולי גוים וכדכתב הר"פ ואפשר ליישב
 דצצירא להו דצלא דגים אין כאן איסור דמיירי צהסיק ישראל את התנור דכיון שהוא אחד משלש מלאכות מועיל צעיקה של ישראל
 דליה ציה משום צישולי גוים אצל לשמנונית של דגים אין מועיל הסיק התנור להוציאו מאיסור צישולי גוים אלא אם כן צמתה גחלים
 צשעה שהצטטיל עומד אצל האש אצל צהדלקת האש כשאין הצצטיל שם אינו מועיל לצצטיל אלא לפת וזו היא דעת הר"ר יונה והר"ן
 והר"י צר שעת צמ"ש צית יוסף ונראה שזו היא דעת הרא"ש והמרדכי צכתבו פצטיד"א של ישראל דמיירי דהישראל הסיק התנור ואי
 לאו דגים לא היה צעיקה של ישראל משום צישולי גוים אלא כיון דליה ציה דגים דלא מהני ציה הסיק התנור הלכך אית ציה משום
 צישולי גוים וכיון שהשמנונית היה צעין ונצטל צעיקה נאסר גם הפת וכ"כ הרשב"א לשם להדיח וז"ל וכן צשר צמצטלין צתוך הפת אם
 צצלו גוי אעפ"י שהסיק ישראל את התנור ואין הפת אסורה צמתת צישולי גוים הרי היא אסורה צמתת פליטת הצשר דכל שנאסר הצשר
 צמתת צישולי גוים אף פליטתו נאסר והוא שנצטל צפת ואסור עכ"ל: וצ"פ זה מה צכתב רבינו דתחוי גחלים מהני צצטיל שאין
 צו משום צישולי גוים אינו אלא צשעה שהצשר והצצטיל הוא כצר אצל האש וכדפרישית אליצא דהרא"ש והמרדכי ומשמע לי דאין מי
 שיתלוק על זה צצירוש וזלתי הר"ר פרך דצצירא ליה דאין חלוק צין פת לצשר וכי היכא דתחוי גחלים מהני לצצטיל צעודו על האש
 כמו צפת הכי נמי עשיית האש דהוי מלאכה צמתת מהני לצשר וצצטיל כי היכא דמהני לפת ולכן כתב דהוראה זו של פצטיד"א אינו

פרישה

גירסת הראשון קשה למה ליה איסור דצישולי גוים הא משום שומן של גוי יש לאוסרו כיון דשל גוים הוא אלא שהצ"י כ"כ לפי מה שפירש דברי
 רבינו אפילו בשל ישראל וגם אפשר דהצ"י לא פירש עוגה המצומין צצמן או צצמאה. וצ"ס גרסין פנארה"ה ועיין דרישה: (טו) וכן ירקות הנאכלין
 כמות שהן חייין ובשלין עם בשר. פירוש אפילו צצר של ישראל:

דרישה

כל זה כתב בשם הגהות סמ"ק סימן ר"ו ומסיק רבי נתן שפירא אבל הרא"ש
 והמרדכי תפשו בדבריהם פצטיד"א של ישראל וצ"ע עכ"ל בכתביו. עד כאן המגיה)
 דאילו של ישראל בלאו הכי אסור בלא הכשרת תנור בקיסם (כלומר בלא
 בליעת השומן אסור. עד כאן המגיה) דהא דהתירו פת של גוי דהיינו
 הוא ל[כשהעיסה היא של גוי אבל כשהעיסה היא של ישראל הוא
 בכלל איסור שלקות ע"כ עיי"ש. ולדברי ב"י קשה לי מהו זה שאמר
 אפילו למי שנוהג היתר בפת של גוי דהא בפת של ישראל איירי
 כאן לדבריו ובפת של ישראל ליכא מאן דמתיר כדלעיל בסיומן קי"ב
 ואי איירי כאן בשחיתה גחלים אם כן ליכא בה גם כן משום איסור
 שלקות דשומן דהא התירו שלקות של גוי בחיתוי גחלים ודחוק לומר

חדושי הגהות

[1] כבר תמהו כל המפרשים מה ועיין ע"ז א"ק צ':

הגהות והערות

שאפה גוי, ועיין בית יוסף ופרישה (אות יד) ודרישה (אות ד) וכו"ה: [כט] נראה דצ"ל בהגהת מיימוני פ"ג (מהמ"א אות ו) עיי"ש, ושם בהגהת מיימוני
 הגירסת פצטיד"א של דגים שאפאה גוי: [ל] צכאורה נראה דבמקום תיבות דהיינו הוא צ"ל הני מילי: [לא] שאצ"ה זו מובא בד"מ אות ג, ובכ"ח
 סוף סעיף ב הובאה ביתר אריכות: [לב] ברשב"א פליטתו "אסורה" כמהו: [לג] ברשב"א והילכך צריך "ליהרה" בשפחות שלנו:

אלא בשל גוים. והשתא לפי זה אם הנוסחא דדברי רבינו היא פשטיד"א של דגים משל גוי וכו' כמו שנמלא בנוסחאות הישנות אם כן סבירא ליה לרבינו דאין חלוק בין פת לבשר דבין ציולי גוים בשניהם מהני עשיית האש כמו חתוי גזחלים ואם הנוסחא היא נסתם פנאד"ה שאפאה גוי וכמו שהגיה בית יוסף בספרי רבינו אם כן צריך לומר דסבירא ליה לחלק בין פת לבשר דבין ציולי גוים כדפרישית להרא"ש והמרדכי ז"ל אבל מה שכתב בית יוסף דמה שכתב של גוי הוא טעות סופר דמאי איריא של גוי אפילו אם היא של ישראל נמי אסור דהא ציולי גוים שאלו דישאל

כיון שהדגים אסורים משום ציולי גוים כמו כן העיסה שמצחין אסורה אף על פי דפת החירו וגם השמנונית של דגים נבלוע זה אינו צעין מכל מקום קודם שנבלע צעיסה הוא אסורה לר' ונמלאת העיסה בלועה מאיסור דרבנן עכ"ל לה"ה. והציא הר"ן כל זה בפרק אין מעמידין (שם) וז"ל בכתובה (משניות הר"ן סימן ה אות יב) כתב הרא"ה (מה"ב ב"ג ש"ו ד.) גוי שצא לנצל לחולה בשבת מותר לצרף צמנאלי שבת וליכא משום ציולי גוים ומשום חתנות דכל כי הא היכירא איכא. עוד החיר צגוי שצישל לעלמו בין צחול בין בשבת דצרים המותרים אע"פ שהתבטל אסור משום ציולי גוים אצל הכלי

(טו) לפיכך צריך ליהדר בשפחות נכריות המבשלות לעצמן בבית רבן ישראל שלא יניחוהו על גבי האור. ואם קדמו והניחוהו צריך שיהפך בו קודם שיגיע למאכל בן דרוסאי (י) ולא נהירא לאדוני אבי הרא"ש ז"ל וכתב שאין צריך לחוש לזה כלל שלא החמירו בבישולי גוים לאסור פליטתו:

מותרת להשתמש בהם אחר הדחה דלגגי געוילי גוים לא מסתבר למימר דגורו ואסורו זהא משום געוילי גוים דזהא ליכא ודאי משום חתנות אצל למעשה אני אסור לפי שראיתי קנת מהגדולים שחלקו על הרא"ה ז"ל ובעל התרומה מכללם עכ"ל לר' וז"ל נהירא לאדוני אבי ז"ל וכתב שאין לחוש וכו'. [בדק הבית] ר' ירוחם (בי"ו ח"ו קס ע"ד) כתב שבתשובה כתוב כן ובדקתי בתשובות שבידינו ולא מצאתיה. וכתב עוד שרוב הפוסקים הסכימו לדעת הרא"ש ומתוך מה שכתבתי תראה שלא דיבר נכונה בזה דאדרבה רוב הפוסקים הסכימו לדעת הרשב"א ז"ל [ע"ד באן] (לדעת הרשב"א) שאוסר כלי שנתבטל בו ציולי גוים מכל מקום יש להקל בו יותר מבשאר איסורין דאילו כלי חרס שנשתמש באחד מן האיסורין רוחת אין לו תקנה אלא שצירה או חורת כבשנות אצל כלי חרס האסור משום ציולי גוים מגעילו שלש פעמים ודיו מפני שאין לאיסור זה עיקר דלאורייתא וכן כתב רבינו בסיומן קכ"א (קנ"ג):

אסור עכ"ל וכן כתב בשלחן ערוך (ס"ג) טענה זו היא כשגגה שילאה מלפני השלש דלדרכה הוראה זו משמע דאיהא אלא דוקא בשל גוי כדכתב הר"ר פרך והכי משמע מלשון רבינו שכתב אפילו למי שנוהג היתר בפת של גוי וכו'. בתבו המוספות בפרק אלו טריפות (דף ס"ד.) ד"ה סימנין דעיסה שילועה צננים אין לאסור דקימחא עיקר ומטעם זה אין להחיר פשטיד"א שאפאו גוי שהשמנונית הוא צעין על העיסה ונאסר מתחלה משום ציולי גוים ולא דמי לעיסה שילועה צננים שהציה נתבטלה ולא נאסר מעולם עכ"ל ומשם למד הקמ"ק והר"פ (סג) להורות כך כמ"ם בסמוך לשונו וכן כתב הרא"ש והמרדכי פרק אלו טריפות (סג) וכן מוצא בהגהת אשר"י פרק אין מעמידין (ס"ו כט) וכן נראה מדברי הסמ"ג לאוין קל"ב דף מ"ד סוף ע"ג וכל זה דלא כהרשב"א בתורת הבית לשם דמתיר הלחמין שעושין בתבלין וטחין פניהם צננים לנוי דהרי אלו מותרין שהלחמין עיקר וכו' מוצא מדכיוי לשם דמתחלק בין צננים לבשר דצננים הטוחין על פני הלחמין כיון דלא עבד לטעמא אלא לנוי בטל אצל העיקר אצל בשר

דנותן טעם כעיקר ולא ניתן לשם נוי אלא ליתן טעם אע"ג שהפת עיקר אפי"ה נאסר הפת משמנונית הבשר הניתן בתוכו וז"ל נהירא אלא אין חלוק בין בשר לצננים דכל שהוא צעין אפילו ניתן לשם לנוי כיון שנאסר ונבלע בפת גם הפת נאסר ממנו והכי נהוג ועיין לעיל סימן קי"ב (קמ"ה ד"ה פת): והצי לעוקבין שעושין הגוים כשאין בהן צעמים וקימחא עיקר הוא ליה בכלל פת של גוים דפת גמור הוא לענין המוציא ולענין חלה ואפילו יש בהם תבלין ודבש הרבה ודין כפת הצאה בכסנין דמזכרין עלייהו בורא מיני מזונות אפילו הכי כיון דאי קבע סעודתייהו עלייהו מצד המוציא דבלילתן עצה אזלינן בחר העיקר והוי דיין כפת ואין צעם משום ציולי גוים תורת חטאת כלל ע"ה דין י"ב ומהרש"ל בתחלת איסור והיתר כתב על שם מהר"ו זי"ג דצקלוגי"א יש דושני שקורין צורג"ר קוק"ן והתבלין עיקר דאין ששים בקמח כנגד התבלין ז"ע ע"כ: בתב הרמב"ם סוף הלכות מאכלות אסורות (פ"ו הכ"ג) שמן של גוים מותר ומי שאוסרו הרי זה עומד בחטא גדול מפני שממרה על פי בית דין שהחירוהו וכו' וכתב בהגה"ה (הגהות מיימוניות שם אות ג) שם דהכי איחא צירושלמי פ"ק דשבת (ה"ד) וכתב אצ"ה (ס"י מהקנ"ד) ומכל מקום כיון שנהגו אבותינו שלא לאוכלו הוא ליה דברים המותרים והאחרים נהגו בו איסור ואי אחת רשאי להחירו צפניהם (פסחים י:): וכתב אל תטוש תורת אמך (משלי א ח) ע"כ והשיג ע"ז ואמר שמהנהג של טעות הוא והנה מהר"ם (מוצא בהגה"מ קושטא ספ"י) החירו להדיא כל ימיו בכל מקום היותו עכ"ל ועיין צסימן קי"ד (ס"ד):

פרישה

כמאכל בן דרוסאי אין שם צישול עליה כלל מה שאין כן כשנתבטל כמאכל בן דרוסאי דהצליעה שם איסור עליה ומו לא מתכשר בגמר צישול המאכל. והיותר נראה כמו שכתבתי לעיל (אות ה) דגם הרא"ש מודה דבשר שנתבטל ביד נכרי כמאכל בן דרוסאי מו אין לו היתר בחתוי דישאל אצ"כ יגמר צישולו ביד ישראל: (יז) וז"ל נהירא לאדוני אבי ז"ל ב"ו. פירוש אפילו גמרו צישולו לגמרי ולא היפך הישראל אפילו הכי שרי כמו שפורש הטעם שלא החמירו בציולי גוים לאסור פליטתו ואף לדעת הרשב"א הקילו בזה יותר מבשאר איסורין והחיר להגעיל כלי חרס שלש פעמים כמ"ס לקמן בשמו סימן קכ"א ריש ע"ג ושם כתבתי (הרי"ה אות ו) שלש פעמים לאו דוקא עי"ש ועיין צבית יוסף. ומדמסיים דלא החמירו לאסור פליטתו מוכח מכאן דהתבטל עלמו ששטלה שפחה גויה צבית ישראל אסור וכמו שכתבתי צריש הסימן (אות ט):

פרישה בן דרוסאי. הרשב"א לטעמיה דסבירא ליה כיון שנתבטל כמאכל בן דרוסאי זהו גמר צישול ואין לו היתר אחר כך על ידי ישראל כיון שכבר בשלו גוי כמאכל בן דרוסאי ומיהו יש לומר שאי התם שהדבר שנתבטל תחילה ע"י גוי באיסור נגמר ע"י ישראל משום הכי סבירא ליה להרא"ש דמותר מה שאין כן הכא בצליעה דמה שכבר נבלע באיסור אינו נתבטל יותר ממה שיוגמר ע"י ישראל ואין לו היתר על ידי שנימוסף אחר כך עליו צליעה. ואם חאמר לפי זה קשה אם כן קודם מאכל בן דרוסאי נמי לאסור הצליעה שנבלע בה ואין לומר שאז כיון שהצליעה בה מדבר שאינו נאכל כלל לא נאסרה הצליעה משום ציולי גוים אם כן להרא"ש אפילו אחר מאכל בן דרוסאי להני התיקון ונאמר מה שכבר נבלע ממאכל שאינו נגמר לא יאסר פליטתו ולהחמיר לא יחשב כמבטל. דיש לומר דקודם שנגמר

הגהות והערות

גוים ונבלע בפת, ולא הביא שום חולק בדבר הזה, ולענין הכלים כתב סברת אביו הרא"ש ז"ל דלא החמירו לאסור פליטתו (ש"ת הרשב"ם יו"ד סי' מא): לר' עיין בית יוסף לקמן ט"ו קב שהביא שם את דברי הר"ן בנוסח אחר, ועיין ט"ז סימן זה ס"ק טו ובנקודות הכסף ולקמן סימן קב ט"ז ס"ק י"ח ובנקודות הכסף שם:

לר' ברשב"א ובר"ן קודם שנבלע בעיסה "היה אסור": לה' נראה דאין משם ראייה דס"ל כהרשב"א, משום דמצינן למימר דיש חילוק בין טעם הנבלע בבצק לטעם הנבלע בקדירה וחוזר ונפלט בדבר המחבשל שם, וכן נראה שמחלק הטור בעצמו שכתב פאנאד"ה של גוי שאפאה גוי אסורה אפילו למי שנוהג היתר בפת של גוים, שהשומן נאסר כשהוא בעין משום בישולי

ב חלק טו וזכר דימי
ג שבת לח במשנה
כתנא קמא דר"י הרי"ף
ורמב"ם פרק ט.

(ז) גם לאחרים, ולערב מתר גם לו מיד (ואם אמר לאינו יהודי לעשות לו מלאכה בשבת, עין לעיל סימן שז סעיף כ): ב. שהשוטט בשבת לחולה, בין שחלה מאתמול בין (ח) שחלה היום, (ט) מתר הפריא לאכל ממנו (י) חי (בשבת), אבל המבשל (או עשה שאר מלאכה) לחולה, (יא) אסור (בשבת) לבריא או לחולה (יב) שאין בו סכנה, דחישנין (יג) שמא ירבה בשבילו. הגה ואפלו בשל על ידי אינו יהודי (יד) אסור (טו) בשבת (תוספות פרק קמא דגיטין ור"ן פרק אין מעמידין). ואם קצץ פרות מן המתקב לחולה בשבת, אפלו היה חולה (טז) מבעוד יום, אסור לבריא בשבת, משום (טז) שגדל והולך בשבת ויש בו משום מקצה (בית יוסף בשם אורחות חיים): ג. כשם שאסור לבשל באור כף אסור לבשל (יז) בתולדת האור, כגון לתן ביצה בצד קדרה או לשברה על סודר שהוחם באור כדי שתצלה. (יח) ואפלו בתולדת חמה, כגון בסודר שהוחם בחמה, אסור, גזרה אטו תולדת האור, וכן אסור (יט) להטמינה (כ) בחול או באבק דרכים שהוחמו

שערי תשובה

סימן כח. ועין בשער אפרים סימן כח ובשבות יעקב חלק ב סימן קמח ולעיל סימן קח, ועין בכרכי יוסף: (ב) בשבת. עין באר היטב. ועין בסימן קיג בס"ז. ובנקדת הפסך פ"ט, ובענין הכלים רגילין להורות הכשר לכלי חרס על ידי הגעלה שלש פעמים כמבאר ביו"ד דעה פ"ט: (ג) להטמינה. עין באר היטב. ועין בנודע ביהודה מהרד"א תנ"א כ"ג דמלי"ת כרותח דצ"ל הוא מדין תורה לענין שמבליע כמו כלי, אבל לחשב כמו צ"ל לענין אסור בשול בשבת או לאסור הפסח שמלחו משום צ"ל מחמת דבר אחר, לא, עין פ"ט:

יום, עין סימן רנו סעיף ג. וכתב רש"ל בתשובה סימן סא דמתר לצלות על גג רותח מחמה דלא מחלף בתולדת האור, עין פ"ט, וכתב המגן אברהם דדרכיו אינם מכריחים, וגם בספר טל אורות חולק עליו, וכירושמי איתא בהדיא דאסור. כתב הרמב"ם, המבשל בחמי טבריא פטור דהוי בתולדת חמה. וכתב הר"ן דאסור להעמיד מאכל על גבי

באור הלכה

בגוף הדבר שנשתנה מממות שהיה כמבשל וכיוצא בו, אבל המוציא מרשות לרשות, שלא נשתנה הדבר מממות שהיה, אם בשונג, מתר אפלו לו ואפלו בו ביום, ואם במזיד, אסור אפלו לאחרים עד מוצאי שבת מיד, ומכל מקום יש להחמיר בכל אסורי תורה כמו מבשל, עד כאן לשונו. ודע, דלדעת השלחן ערוך דפסק כר' יהודה דבשונג מתר להנות במוצאי שבת, זהו בכל מלאכות, דמנכר הקנס שקנסו חז"ל שלא להנות בו ביום עד מוצאי שבת, אבל בנוטע בשבת והוא הדין בזורע, דבלאו הכי אין יכול להנות לאלתר, שונג שוה למזיד, דבשניהם צריך לעקר הנטיעה, כן איתא בהדיא בגטין נג ע"ב בדעת ר' יהודה, עין פ"ט:

ג ואפלו בתולדת חמה וכו'. עין במשנה ברוך דלהשהות על תולדת חמה מתר, ובחדושי ר' עקיבא איגר מצדד דגם על תולדת אור מתר להשהות, דלא גרע מכירה גרופה דמתר כיון דלא שייך שמא יחמה:

ד להטמינה בחול. עין בפרי מגדים דאפלו אם הביצה צלויה כל צרכה גם כן אסור להטמינה, דאסור הטמינה הוא אפלו במבשל כל צרכה, כמו שכתוב בסימן רנו סעיף ז:

באר היטב

ד. חי. ובלא מליחה, טור. ועין ביו"ד דעה סימן סו סעיף ב דהתנה מיהו בעי, ועין סימן שכה סעיף יא: ט. בשבת. אבל במוצאי שבת מתר מיד, ש"ך, וטעמו דכיון דהאינו יהודי בשל בהתר לא בעי להמתין בכדי שיעשה, מגן אברהם. ועין ביו"ד דעה סימן קיג סעיף קטן י' בתבתי בשם האחרונים דאסור אפלו לחולה עצמו במוצאי שבת, עין פ"ט: ו. והולך. ומרי פרי שלא נגמר בשולו (בית יוסף), אבל בנגמר בשולו לא אמרינן שגדל והולך, מגן אברהם, עין פ"ט: ז. להטמינה. אפלו מבעוד יום, עין סימן רנו סעיף ג. וכתב רש"ל בתשובה סימן סא דמתר לצלות על גג רותח מחמה דלא מחלף בתולדת האור, עין פ"ט, וכתב המגן אברהם דדרכיו אינם מכריחים, וגם בספר טל אורות חולק עליו, וכירושמי איתא בהדיא דאסור. כתב הרמב"ם, המבשל בחמי טבריא פטור דהוי בתולדת חמה. וכתב הר"ן דאסור להעמיד מאכל על גבי

משנה ברוכה

שגג בדין טו או שכח, כל זה בכלל שונג הוא: (ז) גם לאחרים. הנה בגמרא פליגי בענין שונג ומזיד ר' מאיר ור' יהודה, ודעת השלחן ערוך הוא דעת ר' יהודה, שכן הספיקו הרי"ף והרמב"ם והגאונים, והג"א הסכים בבאורי לשיטת התוספות וסיעתם דפסקו כר' מאיר, דבמזיד אסור בין לו בין לאחרים עד מוצאי שבת, ובשונג מתר גם לו מיד, ובמקום הצורך יש לסמך על זה בבשול בשונג: ב (ח) שחלה היום. ולא אמרינן דהבהמה היא מקצה מחמת אסור דאיתקצא בבין השמשות מחמת אסור שחיטה, שבאותו פעם לא היה חולה עדין שיהיה דעתו עליה לשחטה, דהא אגן קמא לן כר' שמעון דלית לה מקצה אלא היכי דדחיה בידים, כגון נר שהדליקו עליו באותו שבת, דדחיה בידים שלא להשתמש בו באותה שבת כיון שהדליק בו, אבל גבי בהמה לא דחיה בידים. ועין עוד בבית יוסף: (ט) מתר הבריא וכו'. השעם, כיון דעקר השחיטה לצורך החולה, דאי אפשר לכנותו כשחיה, ולא שייך בזה שמא ירבה

בשבילו: (י) חי בשבת. ובלא מליחה, דאסור למלח בשבת, והתנה בעי משום דם בעין, מה שאין כן דם הכלוע בו ליכא אסור כל זמן שלא פרוש: (יא) אסור בשבת. אבל במוצאי שבת מתר מיד ולא בעינן לזה בכדי שיעשה. וטעמייהא אם התבשיל יפה בשביל החולה, מתר גם בשבת: (יב) שאין בו סכנה. דגם הוא כפריא לענין זה שאסור מן התורה לבשל עבורו על ידי ישראל, וחישינן שאם נתירו לאכל מזה, שמא ירבו בשבילו: (יג) שמא ירבה בשבילו. לתן בשר לתוך הקדרה, וזהו אסור דאורייתא כשמברה בשבילו, אפלו הוא מרבה בפעם אחת קדם שימתן הקדרה על האש, ויש אומרים דהוי דרבנן כיון שהוא בפעם אחת, עין בית יוסף ומגן אברהם. ועין בספרי אהבת חסד פ"ק ז שברנו ראייה מהגמרא דהעקר פדעה הראשונה: • (יד) אסור בשבת. לבריא להנות ממנו, אבל במוצאי שבת מתר מיד, וטעמו, דכיון דהאינו יהודי בשל בהתר, לא בעי להמתין בכדי שיעשה, וגם לא גזרו בזה משום בשולי אינם יהודים [הג"א]: • (טו) מבעוד יום. רוצה לומר, והיה בדעתו מבעוד יום לקצץ הפרי בשבת, אפלו הכי אסור, מפני שאין הכנה מועלת כלל במחבר פיוצא בזה שהוא גדל והולך בשבת, אבל פרי שנגמר בשולו ושוב אין גדל והולך, מועלת בו הכנה אף על פי שהוא מחבר, אבל חולה שנחלה היום, אסור בכל גוני להנות לבריא משום מקצה דמחבר: (טז) שגדל והולך. עין במגן אברהם שמקשה, דלכטל הגדולים בעקר שהוא הרב של התר, ויהא מתר לבריא כשנחלה מבעוד יום, ובבאור הגר"א מצדד גם כן על ההלכה: ג (יז) בתולדת האור. והמבשל בו חביב. לפיכך המניח פרות או מים על התנור או בתוך [הקאלי"ן] לאחר שהפסק התנור ונתפשו שם, כ"י חביב, ומדרבנן אסור להניח אפלו קדם שהפסק וכדלקמיה. וכל דיני בשול הנזכרים בסימן זה כ"י ש"כים גם בדרך שנתבשל על ידי תולדת האור: (יח) ואפלו בתולדת חמה. ואפלו בדיעבד אסור. ואפשר דלאחר שבת מתר אף למבשל עצמו [חדושי ר' עקיבא איגר]: (יט) להטמינה וכו'. ואפלו מבעוד יום, דחל הוא דבר המוסיף הכל, כמבאר לעיל בסימן רנו סעיף ג, ואסור להטמין בו אפלו מבעוד יום כמבאר שם [הרא"ש]. ובחדושי ר' עקיבא איגר כ"י הביא בשם הרשב"א דמתר להטמין בו מבעוד יום, דכל שהוחם בערב שבת מן החמה מצטנן לגמרי בליל שבת: (כ) בחול. ואפלו אם לא יטמין

שער הציון

יד. רמב"ן במלחמות פרק כירה: טו. מגן אברהם: ב טז. ומרא: ז. מגן אברהם: יח. פרי מגדים: יט. כן הוא בבאור הגר"א, ולפי זה אפלו אין עובר גזולים לבשל עבורו גם כן אסור לאכל מזה, ועין בפרי מגדים שפסק בזה: כ. מגן אברהם ושאר אחרונים:

תורה: ו. תנור חימום.

[משנ"ב ס"ק סג]

וגם החולה מברך עליו, דבקהתרא קאכיל⁶⁷, ומה שנשאר למוצאי שבת אסור אפילו לחולה עצמו, כיון שאפשר לבשל לו אז על ידי ישראל⁶⁸.

67) וכן חולה שיש בו סכנה שצריך לאכול דבר איסור, כתב השו"ע לעיל (סי' קצו ס"ב) שצריך לברך עליו, וביאר המשנ"ב שם (ס"ק ה) שאפילו אם המאכל הוא איסור דאורייתא, כיון שעושה מצוה להציל את נפשו, נחשב לו המאכל כהיתר. ואם נפשו קצה במאכל, כתב לעיל (סי' רד ס"ק מח) שלא יברך עליו, כיון שאינו נהנה ממנו.

• 68) אמנם לעיל (סי' שיח ס"ק יד) כתב, שנכרי שבישל עבור חולה בשבת, מותר ליהנות מהתבשיל במוצאי שבת מיד, כיון שהנכרי בישל בהיתר, וגם לא אסר את אכילתו משום בשולי עכו"ם. ותירץ השביתת השבת (מלאכת מבשל ס"ק יב) שדברי המשנ"ב לעיל הם בביאור דעת הרמ"א שכתב שם שהתבשיל אסור בשבת, ומשמע מדבריו שבמוצאי שבת מותר, וכן מפורש ברמ"א (יו"ד סי' קיג סט"ז) שהתבשיל מותר במוצאי שבת אפילו לבריא, וכדעת הרא"ה (המובא בבי" שם) שהתיר באופן זה. אמנם כאן כתב המשנ"ב שאסור, מפני שכך הוא סובר לדינא, וכדעת הט"ז (יו"ד שם ס"ק טו) והפר"ח (שם ס"ק כו) והביאור הגר"א (שם ס"ק מב), שפסקו כרשב"א (המובא בט"ז שם) שאסר. ובשונה הלכות (סכ"ב) תירץ, שכאן מדובר בחולה שאין בו סכנה ואילו לעיל מדובר בחולה שיש בו סכנה. וכן תירץ הגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי ח"ח עמ' מ). ועוד תירץ השונה הלכות (תיקונים להוצאה שניה סי' שיח ס"ח), שכאן מדובר שלא בישלו עבור החולה במיוחד, אלא מביאים לו בישולי עכו"ם שהתבשלו מקודם.

[משנ"ב ס"ק סד]

דקל מלי דהוא לרפואה גזרו רבנן משום שחיקת סממנים⁶⁹.

69) ומה שכתב לעיל (ס"ק כב) שבחולי העין יש סכנת נפש ומותר לחלל עליו את השבת אף במלאכה דאורייתא, ביאר בשונה הלכות (סכ"א) שכאן מדובר בסוף החולי, וכפי שכתב לעיל (ס"ק כד) שבאופן זה כבר נחלשה המחלה ואין בה סכנה.

אנכי הייתי אז במצב כזה: מבית חותני כבר יצאתי, זה בשני שנים ויותר, במסחר כמעט לא שלחתי ידי, נתפרנסתי רק מכסף נדונייתי, וממעט רוחים שהביאו לי, וכמובן, היה רכושי המעט הלך וחסר, כן עברו על ביתי איזה הרפתקאות שהמעייטו את ממוני, שמחי עיני למצוא איזה עִירה להוראה, אבל כהיום כן אז, כבד היה למצוא מקום, אשר לא רבים סביב שתו עליו, וכל אחד הרבה במחיר לציבור וליחידים, וכמה, דחקו ונכנסו, אם ברצון ושלא ברצון, ואנכי, אשר נלקיתי בנקיות דעת ובאיסטיניס, לא יכולתי לגשת ולהדרש ללא דרשוני, מה גם לשחד במהר ומתן, גם למר אבא לא היה באפשרו לבא לעזרי, ולהושיבני באיזה עיר, מפני חשש חילול כבוד התורה ולומדיה, שהיה מצוי אז באופנים כאלה, ובמקום שיש חילול השם לא היה נחשב בעיני אבא לא כ"ב ואף לא חייו, גם אנכי הצעיר לא העתרתי עליו, לעשות מה בשבילי ולחלל כבודו ותומת נפשו הטהורה.

• ובהיותי פוסח במחשבתי במה לאחוז, בא מר אבי לבקרני, ואחרי משא ומתן בינינו הציע לי אבי להשתתף במלאכתו בחיבור השו"ע ולהזניח אחרי גוי דרישת רבנות, אמנם אינו דורש ממני לצאת מעירו של חותני ולהתישב אצלו בראדין, ונהפך הוא, אין דעתו נוחה מטעמים רבים, שאבוא לראדין לדור שם, אבל עלי לישב בביתי ולעסוק בהלכות שבת בעיון גדול, והוא יסמן לי סימני השו"ע שצריך אני ללמוד ולעיין ולברר, ולהעלות בכתב את אשר הגה רוחי, הן בפ"י השו"ע והן בביאור הלכה, וכמעשהו הוא, ולשלוח אליו הקונטרסים, והוא יחזור עליהם ביחד עם חתנו הר' צבי, והטוב בעיניהם יבחרו ויעלה אותם בכתביו, וקבע לי שכירות עשרים ר"כ לחודש, קבלתי עלי אז את העבודה הכבדה אשר אכלה כל עתותי, מבלי להתענין בשום לימוד אחר, ושלחתי אליו פרי מחשבותי בכמה וכמה סימנים, אמנם בכמה סימנים אחרתי לשלוח אליו, והוא בזריזותו הגדולה קדמני, וגמר בעצמו הסימן, ונשארו מעשי ידי אצלי.

אמנם חלק היותר גדול בה' שבת חבר מר אבא בעצמו, או למד עם' חתני הר' צבי.

(אם כי אין מאמרי מיועד לחידושי תורה, רק לתאר ולסקר

לדור דברי ימי אבי, אעפ"כ אעיר בכאן את הקורא התורני, כי בשביל שהכתבים לא יצאו תמיד מעט אחת נמצא לפעמים סחירות שהרב המחבר לא עמד עליהם, יעיין התורני, במ"ב סימן שי"ח ס"ק י"ד, שכתב, אבל במו"ש מותר מיד וכו'. ובסימן שכ"ח ס"ק ס"ג כתב, ומה שנשאר למוצי"ש אסור אפילו לחולה בעצמו עי"ש, וסיבת הדבר הוא, שבסימן שי"ח הוא מיסודו של מר אבא, והוא אחז בשיטת הרא"ה, וכמו שהעתיק הרמ"א ביו"ד סוף סימן קי"ג להלכה, ובסימן שכ"ח הוא כתב ידי, ואנכי העתקתי להלכה שיטת הרשב"א שחולק על הרא"ה, עיין שם בסוף סימן קי"ג בט"ז ובנה"כ, והפרי"ח שם הכריע כהרשב"א, וכן העתיק בח"א.

לפעמים אני חושב, כי הרבה עלי דבריו, להצטרף עמו, ולשלם לי שכירות מתוך דחקו, לא בשביל שהיה צריך לי, שהרי דרכי עיוני בהלכה קבלתי ממנו, והוא המקור והמעייין ששאבתי ממנו, אמנם לא חפץ שאכהן ברבנות, כמו שנפשו הוא בחלה בזה, וכן לא הניח את חתנו הר"י צבי לצאת מביתו ולבקש מקום הוראה, כן בהאי פחדא יתיב, שמא מתוך דחק אעזוב את למודי ולא אהיה ח"ו כשנה ופירש, וכל אלה המריצו אותו לרתום אותי בעגלתו ולהחסות תחת כנפיו תמיד.

בזכרוני, כי בשנת תר"נ ותרנ"א, שהחלו לגרש את אחינו ב"י ממאסקווא, התעוררה אז תנועה גדולה לארצנו הקדושה, המגורשים למאות ולאלפים החישו למפלט למו לארץ אבותינו, קנו שם קרקעות, נטעו כרמים, יסדו מושבות, כן בתחום המושב נאספו אסיפות, נתיסדו חברות, שלחו משולחים לקנות קרקעות, בעלי בתים מכרו נכסיהם וכל חפציהם, ובצרור כספם עלו בשמחה לארצנו, בתקותם, למצוא שם בלי זעת אפים אושר ועושר. בזמן זה קבלתי מכתב מאבי ז"ל, ובו הוא מעירני על ההתעוררות הגדולה בכל פנות עמנו לעלות לארצנו, ומשער, כי הימים ימי עיקבא דמשיחא, וכי פקד ד' את עמו, ואפשר הוא אתחלתא דקיבוץ גליות, שהוא קודם ביאת המשיח, ואם היינו ביכולת, היה מן הראוי לקנות קרקע ולעלות לארץ, אבל באשר אין בכחנו לע"ע, נעשה את אשר מוטל עלינו ואשר בידינו, היינו אם ישיב ד' את שבות עמו לארצנו, הלא עלינו לבנות בית הבחירה ומזבח,